

Loistoa puutarhaan kärhöillä

Kun puutarha on täynnä isokukkaisia kärhöjä, väriä ja hehkua riittää koko kesäksi. Hohdokas ja pitkään jatkuva kukinta toistuu vuodesta toiseen, kun kukkatarhan voimakasvi saa oikeanlaista hoitoa.

Kärhöobeliskit ja aniliini harmaakäenkukka hehkuvat elokuussa Myllylän kärhöpuutarhassa Piikkiössä.

Tarhaviinikärhkö 'Etoile Violette' on ranskalainen lajike 1800-luvun lopulta. Kansainvälinen kärhöseura on nimenyt sen lajikkeeksi, jota suositellaan aloittelevalle kärhöjen kasvattajalle.

Jalo- ja viinikärhöt ovat kärhöjen aatelistoa, vaikka kärhöperhettä kutsutaan hiukan arkisesti Isokukkaisten ryhmäksi. Yläluokkaisen oloiset kukat ovat tietysti satumaisen isoja, ja ne hehkuvat rubiinin, pinkin tai syvän violetin väreissä. Lisäksi tarjolla on toki myös valkoista. Värikirjoa kasvattaa sävyjen lukuisa joukko. Myynnissä on lajikkeita, jotka hehkuvat istutuksessa kuin tumma sametti sekä värimuotoja, jotka puuterioivat puutarhan utuisiin pastellisävyihin. Kirjavakukkaisia unohtamatta. Muhkeat kerrannaiskukkaist lajikkeet muistuttavat daalioita ja pioneja.

Jalo- eli loistokärhöjen jopa lautasen kokoisia superkukkaa verrataan usein pioneihin tai jaloruusuuihin. Se on sangen hyvä rinnastus, sillä kukkapaljouden eteen täytyy nähdä hiukan enemmän aikaa ja vaivaa kuin tavanomaisten, vähään tyytyvien puutarhan kukkijoiden. Hie-man pienemmällä työllä pääsee viinikärhöjen kasvattaja, sillä ne ovat loistokärhöjä helpohoitaisempia ja kestävätkä paremmin Pohjolan kylmiä oloja.

Myös viinikärhöjen kukat venyvät parhaimmillaan yli kymmensenttiseksi, mutta koosta huolimatta niiden kukinnassa on keijukaismaista sulokkuutta. Pieni ja vaatimaton kukka kuuluu viinikärhölle (*Clematis viticella*), mutta siitä jalostetut Viticella-lajikeristeyvät ovat kantaemoaan näyttävämpiä. Kerroksellinen 'Purpurea Plena Elegans' tai elegantti 'Maria Cornelia' ovat esimerkkejä lajikkeiden kirjosta.

Kärhöleiden kesytys

Kärhöjen kotimaa selittää, miksi suurikukkaist risteymät eivät kuulu helpohoitosten kasvien top 10-listalle Suomessa. Loistokärhöjen alkuperä eli proveniensi on Kiina ja viinikärhöjen Etelä-Eurooppa. Onneksi se ei ole lannistanut suomalaisten kärhöharrastajien kokeiluintoa, vaan monet isokukkaist kärhöt kukkivat meillä urheasti. Miten se on mahdollista?

Tuet ja taustat kuntoon

Istuta kärhötarhan reunamille havuja, ne luovat pehmeän taustan. Kärhöjen sekaan sopivat kukkivat pensaat ja perennat. Kaunis ja sopivan korkuinen tuki viimeistelee istutuksen. Sellaisen isokukkaist kärhöt vaativat aina.

Kuva löytyy isompana sivulta 20–21.

- A** Kellokärhkö 'Inspiration Zoin' on perennamainen. 1,5 m, ☼ 7–9, ○–☾, I–V
- B** Tarhaviinikärhkö 'Carmencita' on ruotsalaisen **Magnus Johnsonin** jalostama lajike. 2–2,8 m, ☼ 7–9, ○–☾, I–III
- C** Loistokärhkö 'Viola' on virolainen, kestävä suosikki. 2–2,5 m, ☼ 7–9, ○–☾, I–V
- D** Tiukukärhkö 'Juuli' on 1,5-metrinen virolainen ilmestys. ☼ 6–9, ○–☾, I–V
- E** Loistokärhkö 'Multi Blue' on kerrannaiskukkaist erikoisuus. 2 m, ☼ 7–9, ○–☾, I–II
- F** Tarhaviinikärhkö 'Polish Spirit' on puolalainen, Kansainvälisen kärhöseuran suosittelema lajike. 3–3,5 m, ☼ 7–9, ○–☾, I–V

Itse tehdyt tuet ovat usein parhaita eli tarpeeksi korkeita monimetrisiksi venyville kärhöille.

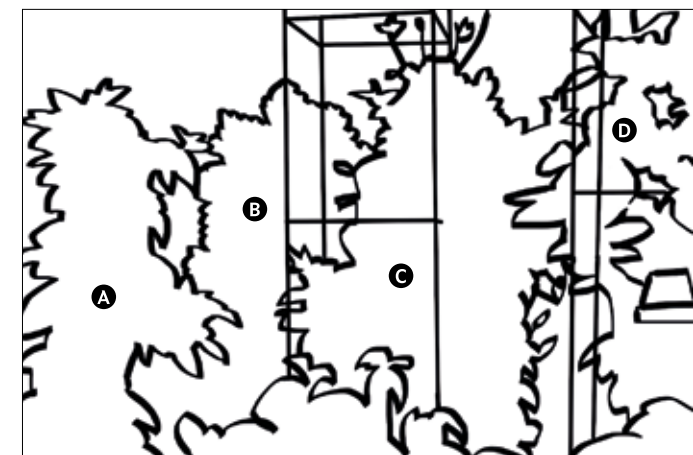
Vastaus löytyy kasvualustasta ja istutussyvyydestä. Kun muistat nämä ja muutamit muut pikku oikut, kaikki loksahda lopulta paikalleen ja pian ihailet kärhöjen suurenmoista loistoa puutarhassasi. Samalla saat onnitella itseäsi – olet kesyttänyt vaativan primadonnan.

Mistä diivan maine johtuu?

Kukkakimaran edellytys on köynnöksen onnistunut talvehtiminen. Siihen vaikuttavat edellä mainitun alkupeuran lisäksi myös kasvin ikä ja geenit sekä kasvupaikka. Pohjolassa kärhötarhurin kannattaa satsata kasvupaikkaan, ja ennen kaikkea kuohkeaan ja paksuun multakerrokseen. Sen laiminlyöminen on yleisin kompastuskivi. Kasvualustan on oltava ravinteikas, sopivan hikevä ja minimissään puolen metrin paksuinen, jalokärhöillä mieluusti reilusti enemmän.

Näin paksu kasvualusta voi olla todellinen haaste, jos maa on kovaa ja savista. Ratkaisu tähän on nerokas kohopenkki. Syvän kuopan kaivamisen sijaan maata muokataan vain 20 sentin syvyydeltä ja sen päälle karrätään 50 sentin paksuinen multakerros. Muista, että kohopenkin tulee olla tiivistämisen jälkeen vähintään 30–40 senttiä korkea.

Kärhöjen kohopenkki on pitkälti suomalaisen kärhögurun, **Börje Frin** lanseeraama. Hänen oppiensä mukaan myös juttua varten (s. 26) haastateltu kärhöharrastaja **Brita Nyberg** ja monet muut harrastajat kasvattavat

Istuta lähekkäin ja lomittain

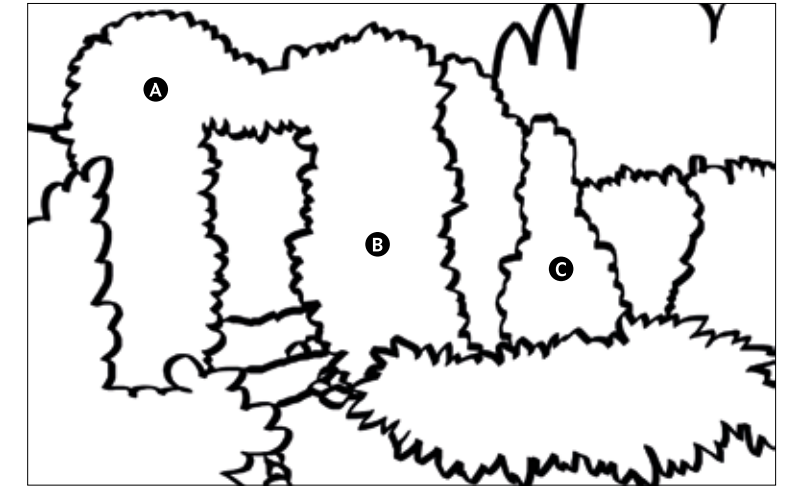
Loisto- ja viinikärhöjen h-hetki on elokuun molemmin puolin. Kun istutat niitä lähekkäin, saat näin fantastisen näkymän. Monien isokukkaist kärhöjen hyviin puoliin kuuluu varsin hillitty kasvutapa. Erityisesti loistokärhöt eivät tukehduta toisiaan. Harjateräksestä hitsattuihin neliomallisiin tukiin voit istuttaa molemmille laidolle omat taimet. Loistokärhöt sopivat myös ruukkukasvatukseen.

- A** Loistokärhkö 'Valge Daam' kuuluu Patens-ryhmään. Suotuisalla ja lämpimällä paikalla kukka kasvaa jopa 15-senttiseksi. 2–2,5 m, ☼ 7–9, ○, I–IV
- B** Tarhaviinikärhkö 'Madame Julia Correvon' on tunnettu komeasta kasvustosta ja 10-senttistä kukista. 2,5–3 m, ☼ 7–9, ○–☾, I–V
- C** Loistokärhkö 'Pink Fantasy' kuuluu Patens-ryhmään. Se kukkii muita paremmin katveessa. 2–2,5 m, ☼ 7–9, ○–☾, I–IV
- D** Loistokärhkö 'Jackmanii' on hybridi, jonka salaisuus on upea väri ja runsas kukinta. 3–4 m, ☼ 7–9, ○–☾, I–V

Sydänportti on jokaisen kärhötarhurin unelma. Valitse kaareen vähintään kolme-metriseksi venyviä lajikkeita.

Kärhöistä syntyy sydänportti!

Kukkia katosta lattiaan

Myllylän kärhötarhurit Piikkiössä ovat ymmärtäneet köynnösten monimuotoisuuden täydellisesti. Täällä pujotellaan kapeita käytäviä pitkin kukkapilareiden välissä ja pujahdetaan välillä kärhökaaren alitse. Tunnelma on tiivis ja runollinen – kukkia voi kosketella ja ihastella kasvotusten. Kerroksellisuus on luontevaa ja myös kärhöjen etu: ne saavat pilareissa valoa ja matalat perennat suojaavat niiden tyveä auringon porotukselta.

- A** Loistokärhö 'Margaret Hunt' kukkii mukavasti myös katveessa. Kukkien terälehtien määrä vaihtelee neljästä kuuteen ja väri on viehko vanha roosa. 2–3 m, ☼ 6–9, ○–●, I–IV
- B** Tarhaviinikärhö 'Hägelby Pink' on isokasvuinen, mutta herkän kaunis. Sen kellomaiset kukat nuokkuvat ympäriinsä. 2–3 m, ☼ 7–9, ○–●, I–V
- C** Loistokärhö 'Silver Moon' kukkii mukavasti myös pienessä katveessa, jossa sen hopeansiniertävät kukat loistavat kuun lailla. 1,5–2 m, ☼ 7–9 ○–●, I–IV

Loistokärhö 'Minister' on virolainen komea lajike, jonka kukka on jopa 15-senttinen

Jalokärhö 'Yukikomachi' kukkii myös katveessa. Japanilainen erikoisuus on suosittu Manner-Euroopassa.

isokukkaisia klematiksia Suomessa. Muhevassa kohonkissä vaativalle kaunottarelle syntyy optimaaliset olot. Kukkulalta kasvien kukinta myös näkyy kauemmas kuin tasamaalta.

Paksun juuriston tähden

Miksi isokukkaiset kärhöt tarvitsevat niin muhkean kasvualustan kun muille kärhöille riittää lähes puolet ohuempi multapatja?

Kaikilla jalokärhöillä ja isokukkaisilla viinikärhöillä on jäykät ja paksut juuret, joita routa liikuttaa ja vaurioittaa maan pinnan lähellä. Siksi ne on istutettava routarajan alapuolelle siten, että juuripaakun yläpinta on vähintään 20–30 senttiä maan pinnan alla.

Kokenut harrastaja istuttaa jalokärhöt aina niin syväälle kuin mahdollista, jopa puolen metrin syvyyteen. Ihme kyllä, versot kipuavat näinkin syvältä pintaan, kun juuristolla on tarpeeksi voimaa. Siksi 3–4-vuotiaasta taimesta

kannattaa pulittaa hiukan enemmän euroja, sillä vahva juuristo antaa hyvän kasvuspurtin ja taimi myös talvehtii hyvin.

Muhevalla maakerroksella on vielä yksi tärkeä merkitys: isokukkaisten versojen oikkuna voi olla nuutumisen kesken kiihkeän kasvun. Äkillisen velttouden syynä on yleensä se, ettei juuristo ehdi välittää vettä huipulle. Leikkaa nuutunut verso nopeasti maata myöten, näin vältät koko taimen kuivumisen.

Superlajikkeita ja tukitoimia

Kun paksu kasvualusta on valmis, aloita harrastus esimerkiksi Kansainvälisen kärhökerhon listaamista helpoista lajikkeista. Apua löytyy myös Börje Frin myymälän, Sofianlehdon Puutarhan nettisivuilta.

Aloittelijan kannattaa kokeilla Virossa jalostettuja jalokärhöjä, sillä ne ovat matalakasvuisia ja aikaisin kukkivia.

Ikävä kyllä virolaiset taimet ovat usein suomalaisia taimia nuorempia, ja siksi niiden kasvuunlähtö voi olla hitaampaa. Ruotsalaiset ovat taas jalostaneet monia upeita ja kestäviä viinikärhölajikkeita.

Vielä diivan maineeseen. Se on alun perin kärhöjen omaa ansiota, sillä isot kukat ovat luontevasti huomion keskipisteenä puutarhan istutuksissa. Jotta kärhöt nousevat esiin kasviryhmistä, ne tarvitsevat tarhurin apua. Loisto- ja viinikärhöt vaativat aina tuen ja joissain tapauksissa myös versojen sidontaa, koska niillä ei ole tarttumakärhiä. Kärhöt tarttuvat tukeen hennoilla lehtiruodeillaan.

Hyvä tuki on 2,5–3 metriä korkea. Lisäksi tuen pienoisen tulee olla niin ohuet, että lehtiruodit saavat niistä kiinni. Kun kasvualusta ja tukitoimet ovat kunnossa, vain mielikuvitus on rajana upeiden kärhöjen käytölle puutarhassa.

”Vain mielikuvitus on rajana upeiden kärhöjen käytölle puutarhassa.”

Puutarhan liukuvärjäys onnistuu erilaisilla kärhöillä. Tässä yhdistelmässä on mukana myös pienikukkainen, perennamainen mantšuriankärhö.

Kärhömeren ympäröimä

Suomen yksi suurimmista ja upeimmista yksityisistä kärhöpuutarhoista, Mattaksen tila, sijaitsee Sipoossa aivan meren tuntumassa. Etelään viettävässä puutarhassa kasvaa toista sataa kärhölajia ja -lajiketta. **Brita Nyberg** ounastelee kärhöjä olevan kaikkiaan yli 300 kappaletta. Hänen kokoelmaansa kuuluu kärhöjä kaikista ryhmistä, ja ne kukkivat kevästä syksyyn.

Kärhöjä näkyy joka puolella. Puutarhaan saavutaan kärhökujannetta pitkin, talon seinusta on kärhöjen peitossa, ruukuissa kasvaa kärhöjä, mutta kaikkein mahtavimmat ovat Britan kymmenien metrien pituiset

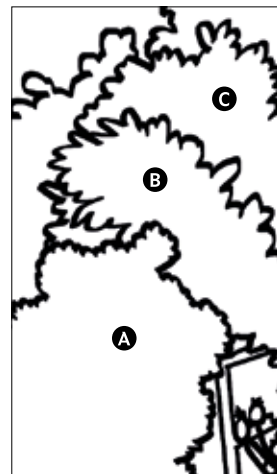
kärhöpenkit. Niiden hillitöntä kokoa ja iloista tunnelmaa on vaikea kuvailla sanoin. Kärhöt kohoavat ensin tukeita pitkin yläilmoihin ja pulppuavat sitten alas kuin kuohuva juoma. Köynnösten joukossa kasvaa puita, pensaita ja perennoja, mutta kärhöt ovat pääosassa. Haastattelupäivänä elokuussa kukkivat suurikukkaiset loisto- ja viinikärhöt.

”Isokukkaiset kärhöt ovat puutarhan primadonna”, Brita Nyberg tietää.

Niille pitää tarjoilla istuttamisesta lähtien muhevut olot. Britan kaikki kärhöpenkit ovat paksumultaisia ja viettäviä >

Kärhötarhuri Brita Nyberg nauttii kärhöjensä kukinnasta kirjaimellisesti koko kasvukauden aamusta iltaan. Hän jopa nukkuu niiden keskellä kesäisin!

Sievä kukkamekko

Kerroksellinen kärhöpilari syntyy kolmella yhtä aikaa kukkivalla kärhöllä. Pensasmaisen mantšuriankärhön leveä helma kannattelee kahta upeaa loistokärhöä. Täydellinen ajoitus.

- A** Mantšuriankärhö (*Clematis mandshurica*)
1–2,5 m, ☼ 7–9, O–☐, I–VI
B Loistokärhö 'Blekityny Aniol'
2–4 m, ☼ 7–9, O–☐, I–V
C Loistokärhö 'Viola'
2–2,5m, ☼ 7–9, O–☐, I–V

Vanhassa kärrypyörässä Mattaksen kärhöpuutarhassa kasvavat mantšuriankärhö, tummanpunainen loistokärhö 'Rouge Cardinal' ja sinilila tarhaviinikärhö 'Betty Corning'.

kohopenkkejä, joissa on loistokärhöille parhaat mahdolliset olot. Talvehtiminen onnistuu, kun vesi ei jää seisomaan kasvien juurakoihin.

Nykyään kärhöjen ystävä keskittyy lajikkeisiin, jotka kukkivat vuodesta toiseen takuuvarmasti. Britan suosikkeja ovat muun muassa 'Etoile Violette', 'Mike-lite' ja 'Viola', jotka kaikki nauttivat auringon säteistä tukevissa metallikehikoissa. Brita ymmärsi varsin pian kärhöjen lianimaisen kasvutavan ja totesi monet kärhöille tarkoitettut valmiskehikot liian mataliksi.

"Olen teettänyt korkeat metallikehikot ammattikoulussa", kärhöturi kertoo.

Harjateräksiset kehikot ovat parhaimmillaan jopa kolme metriä korkeita, ja mikä parasta, ne kestävät lahoamatta vuodesta toiseen. Brita tarkentaa, ettei harjateräs saa olla liian paksu, jotta jalokärhöjen lehdet saavat metallista tukevan otteen. Harrastajan kokemuksen mukaan nelimilinen teräs on juuri sopivan paksuinen. Obeliskin muotoon hitsattuja kärhökehikkoja on kymmeniä, kussakin kasvaa yhdestä kolmeen kärhöä.

Kärhöjä ei kuitenkaan sovi yhdistellä miten tahansa.

"Atragene-ryhmän kärhöjä ei pidä istuttaa muiden kärhöjen joukkoon", Brita neuvo.

Ne yksinkertaisesti tukehduttavat isokukkaiset kärhöt voimakkaalla kasvullaan. Lisäksi keväällä on hankala erottaa mikä on mikin. Jos haluaa kurittaa voimakasvuista alppikärhöä, voi vahingossa leikata hentokasvuisen jalokärhön.

Kokemusta on karttunut vuosien varrella, sillä Britan kärhöharrastus täyttää tulevana kesänä 15 vuotta. Vaikka puutarhan hoito lohkaisee aimo osan päivästä, kukkien ihastelulle jää aina aikaa.

Kun Brita avaa kesäaamuna silmänsä, parisängyn kokoisesta nukkuma-aitasta avautuu näkymä suoraan kärhöpenkkiin. Tämä on kärhöjen paratiisi.

Sofianlehdon Puutarha on vuosien varrella pitänyt useita kärhönäyttelyitä. Viime kesänä puutarhassa pidettiin Kärhökerhon 20-vuosijuhlan kunniaksi mittava näyttely, jossa oli mukana kymmeniä isokukkaisia kärhöjä. Upeat kukat olivat enimmäkseen Virosta Kivistikin perheen taimistolta. Sen nykyinen jatkaja **Taavi Kivistik** vaimoineen jatkaa jalostustyötä nimenomaan isokukkaisten kärhöjen parissa. Kuvassa tarhaviinikärhöt vaaleansininen 'Prince Charles' ja herkkä 'Etoile Rose'. Jälkimmäinen on syntynyt 115 vuotta sitten. Nettisivut ja -kauppa osoitteessa sofianlehto.fi

Tiesitkö?

Jalo- eli loistokärhöt jaetaan ryhmiin. Niiden kukat ovat halkaisijaltaan jopa 10–20-senttisiä. Jalokärhöt kukkivat heinäkuusta syksyyn saman vuoden versoilla. Korkeus 2–4 m.

■ Jackmanii-Ryhmä, jonka lajikkeet muistuttavat maailman kuuluisinta Jackmanii-lajiketta.

■ Lanuginosa-Ryhmä, jonka lajikkeet polveutuvat kiinalaisesta *Clematis lanuginosa* -lajista.

■ Patens-Ryhmä, jonka jälkeläiset ovat peräisin japanilaisesta *Clematis patens* -lajista.

Tarhaviinikärhöjen kukat ovat jopa 10-senttiset. Joukossa on myös pienikukkaisia lajikkeita. Tarhaviinikärhöt kukkivat saman vuoden versoilla. Korkeus 2–3 m.

■ Viticella-Ryhmän lajikkeiden toinen vanhempi on yleensä viinikärhö (*Clematis viticella*).

Runsasta kukintaa ja leikkiä väreillä

1 Loistokärhö 'Josephine' ponnahti maailmalle Chelsea kukkanäyttelystä 1998. Tupla- kukkaisesta, viikkoja kukkivasta kärhöstä tuli nopeasti myyntimenestys. 1,5–2 m, ☼ 7–9, O–☾, I–IV

2 Tarhaviinikärhö 'Justa' on liettualainen siro ja tiiviskasvuinen lajike. Sen rykelmissä kukkivien laventelinsinisten kukkien heteet ovat limenväriset. Vekkuli väriyhdistelmä. 1–1,5 m, ☼ 7–9, O–☾, I–IV

3 Loistokärhö 'Comtesse de Bouchaud' on ranskalaisen puutarhuri **Morelin** ennen 1900-luvun alkua jalostama roosanvärinen kärhö. Kansainvälisen kärhöseuran suosittelema lajike. 2–3 m, ☼ 7–9, O–☾, I–III(IV)

4 Tarhaviinikärhö 'Alba Luxurians' on 1900-luvun alun valopilkku. Sen avoimissa ja valkoisissa terälehdissä on pieni vihreä pilkku. Lajike kuuluu Kansainvälisen kärhökerhon suosituslistalle. 2–4 m, ☼ 7–9, O–☾, I–V

5 Loistokärhö 'Ryytel' saa huomiota loistavanpunaisen ja suurten kukkiensa ansiosta. Kukot voivat olla jopa 18-senttiset. 2 m, ☼ 7–9, O, I–II

6 Tarhaviinikärhö 'Hägelby Pink' on ryhmänsä ylpeys, jota kuvataan isokasvuiseksi ja komeaksi kärhöksi, joka haluaa paljon ruokaa. 3–3,5 m, ☼ 7–9, O–☾, I–V

7 Loistokärhö 'Rebecca' on varsin uusi tulokas. Se esiteltiin Chelsean kukkanäyttelyssä 2008, jossa sen tummanpunaiset kukat hurmasivat yleisön heti. 1,5–2 m, ☼ 7–9, O, I–III

8 Tarhaviinikärhö 'Maria Cornelia' on myös melko uusi tulokas 2000-luvun alusta. Vitiivalkeat 5–10-senttiset kukat avautuvat kukkamaisen kauniisti. 2,5–3 m, ☼ 7–9, O–☾, I–V

9 Loistokärhö 'Tartu' on virolaisen **Uno Kivistikin** jalostustyön tulos. Isot ja kaulaan raidalliset terälehdet lainehtivat omaleimaisesti. 2–2,5m, ☼ 7–9, O, I–IV

